

კომპლექსური დავალება მომზადდა სამოქალაქო განათლების პროგრამის „მომავლის თაობა“ ფარგლებში, რომელსაც ახორციელებს ორგანიზაცია PH International სამოქალაქო განათლების პედაგოგთა ფორუმთან და 8 რეგიონულ პარტნიორ ორგანიზაციასთან ერთად. პროგრამა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ხელშეწყობითა და აშშ საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) დაფინანსებით ხორციელდება.

დავალებებში გამოყენებულია პროგრამის „მომავლის თაობა“ ფარგლებში მომზადებული რესურსები:

თემატური ბლოკი: სამოქალაქო საზოგადოება

სამიზნე ცნება: დემოკრატია

საკითხი: დემოკრატიის პრინციპები

კომპლექსური დავალების პირობა:

წარმოიდგინეთ, რომ ხართ არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენელი. თქვენი ორგანიზაცია ახორციელებს პროექტს, რომლის მიზანია ხელი შეუწყოს დემოკრატიული საზოგადოების ჩამოყალიბებას. მიზნის მისაღწევად თავდაპირველი ამოცანაა საზოგადოებას მიაწოდოთ ინფორმაცია, თუ რა არის დემოკრატია და **დემოკრატიის პრინციპები**. შექმენით **საინფორმაციო ბროშურა**, რომლის დახმარებითაც საზოგადოება გაიაზრებს დემოკრატიის არსს.

საინფორმაციო ბროშურაში თვალნათლივ წარმოაჩინეთ:

- დემოკრატიის რომელი ღირებულებები განსაზღვრავს ქვეყანაში დემოკრატიის ხარისხს?
- როგორ უკავშირდება დემოკრატიის პრინციპები და ადამიანის უფლებები ერთმანეთს?
- როგორ აისახება დემოკრატიული გარემო ადამიანისა და საზოგადოების ცხოვრებაზე?
- რომელი საერთაშორისო და ადგილობრივი დოკუმენტები უწყობს ხელს დემოკრატიის განვითარებას?

პრაქტიკული რჩევები კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობისთვის:

- საინფორმაციო ბროშურის შექმნამდე გაეცანით მასალას და საინფორმაციო ბროშურის ნიმუშს N1 ; N2 N3
- საკანონმდებლო ჩარჩოების უკეთ გასააზრებლად გაეცანით საქართველოს კონსტიტუციას და ადამიანის უფლებათა დეკლარაციას

დემოკრატიული პრინციპები

წყარო: სამოქალაქო განათლების დამხმარე სახელმძღვანელო „როგორ გავხდე აქტიური მოქალაქე“ (მოსწავლის წიგნი) გვ. 10-12; 25-27.

დავიწყოთ დემოკრატიის ცნების განმარტებით. ტერმინი დემოკრატია ბერძნული სიტყვაა და ხალხის მმართველობას გულისხმობს. დემოკრატიული მმართველობის ფორმა მოქალაქეებს საშუალებას აძლევს, იყვნენ თანასწორნი, მიიღონ აქტიური მონაწილეობა ქვეყნის პოლიტიკურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, ჰქონდეთ ამომწურავი ინფორმაცია სახელმწიფოში მიმდინარე პროცესებზე.

დღევანდელ მსოფლიოში არსებული დემოკრატიული ქვეყნებისთვის დემოკრატია მხოლოდ სახელმწიფო მართვის საშუალება არ არის, იგი ცხოვრების წესსაც წარმოადგენს. დემოკრატიული ქვეყნის მოქალაქე თავისუფალია თავის არჩევანში, თავისუფლად გამოხატავს საკუთარ აზრს, აქვს თვითგამოხატვის უფლება (სიტყვის, შეკრების და ა.შ.), ასოციაციების შექმნის თავისუფლება, კანონის წინაშე ყველა თანასწორია. დემოკრატიული ქვეყნის მოქალაქემ იცის თავისი უფლებები და შეუძლია მათი დაცვა. ასევე მას გაცნობიერებული აქვს საკუთარი მოვალეობები ქვეყნისა და საზოგადოების წინაშე.

დემოკრატია, ძირითადად, განისაზღვრება, როგორც პროცესი და არა – როგორც ფიქსირებული სისტემა. დემოკრატიული სახელმწიფოები ვითარდებიან განსაზღვრული მიზნებისა და იდეალების გათვალისწინებით. აღსანიშნავია, რომ დემოკრატიის განვითარება უნდა ხდებოდეს შემდეგი ფასეულობების, ღირებულებების გათვალისწინებით: თავისუფლება, თანასწორობა, ტოლერანტობა, მოქალაქეთა მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღებაში, სამართლიანობა, მრავალფეროვნება, სახალხო სუვერენიტეტი, პატრიოტიზმი, კანონმორჩილება, ძალთა გადანაწილება, წარმომადგენლობითი მთავრობა, კონტროლი და ბალანსი, ინდივიდუალური უფლებები

ამრიგად, დემოკრატიის ძირითადი პრინციპი არის ის, რომ მთელი ძალაუფლება უშუალოდ ხალხს ან მათ წარმომადგენლებს ეკუთვნის. მმართველობის ყველა სხვა ფორმა არღვევს ამ პრინციპს. მაგალითად, ავტოკრატიული სახელმწიფო მმართველობის დროს ძალაუფლება კონკრეტული ადამიანის ან გარკვეული სოციალური კლასის ხელშია, ისინი დანარჩენი მოსახლეობის სახელით იღებენ გადაწყვეტილებას და ფეხქვეშ თელავენ ადამიანთა უფლებებსა და თავისუფლებებს, პიროვნების ღირსებასა და ბედნიერებისკენ სწრაფვას. ხშირად ავტოკრატი ხელისუფალნი უდანაშაულო ადამიანების სიცოცხლესაც ხელყოფენ. ამის მაგალითი გახლდათ საბჭოთა კავშირი, რომლის ტოტალიტარულმა რეჟიმმა მრავალი უდანაშაულო ადამიანის სიცოცხლე შეიწირა. უნდა გვახსოვდეს, რომ ტოტალიტარიზმი დემოკრატიის საპირისპირო ცნებაა. იგი არის ანტიდემოკრატიული პოლიტიკური წყობა, რეჟიმი, რომლის დროსაც სახელმწიფო გაბატონებულია საზოგადოებასა და პიროვნებაზე. იგი ცდილობს, კონტროლი დაამყაროს საზოგადოების ყველა სფეროზე.

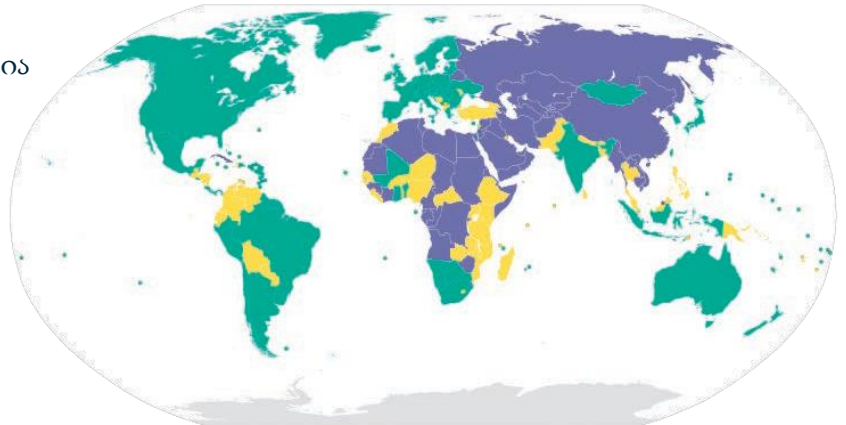
სამწუხაროდ, დღესაც არსებობენ ტოტალიტარული სახელმწიფოები, მაგალითად, კუბა, სადაც იზღუდება ადამიანის უფლებები და თავისუფლებები.

2009 წლის კვლევის შედეგად, საერთაშორისო ორგანიზაცია „თავისუფლების სახლის“ (Freedom House-ის) მონაცემებით, მსოფლიოში დემოკრატიის განვითარების ხარისხის მიხედვით, ქვეყნები სამ ძირითად კატეგორიად ერთიანდებიან: დემოკრატიულ ქვეყნებად, ნაწილობრივ დემოკრატიულ ქვეყნებად და არადემოკრატიულ ქვეყნებად. რუკაზე სწორედ ამ სისტემის მიხედვითაა გადანაწილებული ქვეყნები.

მწვანე ფერით აღნიშნულია დემოკრატიული ქვეყნები;

ყვითელი ფერით – ნაწილობრივ დემოკრატიული ქვეყნები;

იისფერით – არადემოკრატიული ქვეყნები

როგორც ხედავთ, 21-ე საუკუნის დასაწყისში მსოფლიოს ქვეყნების უმეტესი ნაწილი დემოკრატიული და ნაწილობრივ დემოკრატიულია. თითქმის ყველა ევროპული საზოგადოება დემოკრატიულად ითვლება, რადგან აღნიშნულ ქვეყნებში ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა დემოკრატიული ღირებულება დაცულია; ნაწილობრივ დემოკრატიულ ქვეყნებში იგულისხმება ქვეყნები, სადაც ძირითადი დემოკრატიული ღირებულებები შეზღუდულია.

დემოკრატიული სახელმწიფოს მახასიათებელი ნიშნებია: თანასწორობა, კანონის უზენაესობა, დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემა, თავისუფალი, სამართლიანი არჩევნები, ხელისუფლების გამჭვირვალობა, ხელისუფლების დამოუკიდებელ შტოებად დაყოფა, დამოუკიდებელი მედია, ადამიანის უფლებათა და უმცირესობათა დაცვა, პლურალიზმი.

განვმარტოთ თითოეული მახასიათებელი ცალ-ცალკე.

თანასწორობა გულისხმობს ყველა ადამიანის თანასწორობას უფლებებისა და კანონის წინაშე, მიუხედავად მათი ეთნიკური წარმომავლობისა, ასაკისა, სქესისა, რელიგიისა, უნარისა და ა.შ. ყველა ადამიანის უფლება დაცული უნდა იყოს, რადგან ყველა ადამიანი დაბადებიდან თანასწორია. დემოკრატიულ საზოგადოებაში ნებისმიერი ჯგუფი, როგორცაა ბავშვები, ქალები,

მოხუცები, ემიგრანტები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები, ეროვნული უმცირესობები, არ განიცდიან დისკრიმინაციას, რაც იმას ნიშნავს, რომ არ ხდება მათი

უფლებების შეზღუდვა, პირიქით, მათ ეხმარებიან, გამოავლინონ თავიანთი ინდივიდუალობა და ჩაერთონ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. დემოკრატიული საზოგადოება უზრუნველყოფს მოქალაქეთა მაქსიმალურ თანასწორობას.

დემოკრატიულ საზოგადოებაში ასევე მნიშვნელოვანია **კანონის უზენაესობა**. კანონის წინაშე ყველა თანასწორი უნდა იყოს. დემოკრატიულ გარემოში სამართლიანობას კანონის უზენაესობა განაპირობებს. კანონი ზღუდავს ადამიანს – მას გარკვეულ მოვალეობებსა და პასუხისმგებლობებს აკისრებს. ამავე დროს, ის პიროვნებას იცავს უსამართლობისგან.

ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ, რომ დემოკრატიული სახელმწიფოსთვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელი **დამოუკიდებელი სასამართლო სისტემაა**.

სასამართლოს საშუალებით ხდება დანარჩენი ორი ხელისუფლების საკანონმდებლო და აღმასრულებლის შეზღუდვა; ასევე მოქალაქის კონსტიტუციური უფლებების დაცვა.

უნდა გახსოვდეთ, რომ დემოკრატიის მნიშვნელოვანი მონაპოვარია **თავისუფალი არჩევნები**. თავისუფალი არჩევნები ხორციელდება მაშინ, როდესაც მასში მონაწილეობის უფლების მქონე პირებს აქვთ შესაძლებლობა, დაუბრკოლებლად და ზემოქმედების გარეშე მისცენ ხმა სასურველ კანდიდატებს. თავისუფალი არჩევნების შედეგები სამართლიანად უნდა ასახავდეს ელექტორატის ნებას. ყოველი საერთაშორისო საარჩევნო პრინციპი ითვალისწინებს თითოეული ადამიანის უფლებას, თავისუფლად მიიღოს მონაწილეობა საკუთარი სახელმწიფოს მმართველობაში.

დემოკრატიის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია **პლურალიზმი და მრავალფეროვნება**, რაც გულისხმობს ცხოვრების წესის, მოსაზრებებისა და ინტერესების მრავალფეროვნებას. პლურალისტური საზოგადოების წევრებს გააჩნიათ პიროვნული თავისუფლება, მაგრამ ასევე მათ უწევთ ერთმანეთთან აქტიური თანამშრომლობა, ურთიერთდათმობის გზით შეთანხმებისა და საერთო მიზნების მისაღწევად.

პლურალიზმის შემადგენელი ელემენტებია: მრავალფეროვნების (ტრადიციების, რელიგიური რწმენის, მორალური ღირებულებების და ა.შ.) პატივისცემა, ინდივიდუალური უფლებების დაცვა, პოლიტიკური გამჭვირვალობა, მოქალაქეთა მონაწილეობა

გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, თანხმობის გზების ძიება ერთიანი მიზნის მისაღწევად. ადამიანის თანასწორობას, კანონის უზენაესობას, პლურალიზმს, უფლებების დაცვას

მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს პროფესიული, **დამოუკიდებელი მედია**. იგი ხელს უწყობს მოსახლეობისთვის აქტუალურ თემებზე დისკუსიების ჩატარებას, სადაც სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებს საშუალება აქვთ, მონაწილეობა მიიღონ მათთვის მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვაში. დამოუკიდებელმა მედიამ უნდა უზრუნველყოს აზრის გამოხატვის თავისუფლება, რაც გულისხმობს იმას, რომ მოქალაქეს აქვს უფლება, თავისი შეხედულებისამებრ და ზეპირად, წერილობით ან სხვა სახით მოიძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ნებისმიერი სახის ინფორმაცია, რომელიც არ ეწინააღმდეგება ქვეყანაში მოქმედ კანონმდებლობას.

დემოკრატიის უმნიშვნელოვანესი ელემენტია **ხელისუფლების ინსტიტუტების გამჭვირვალობა**, რაც გულისხმობს იმას, რომ საზოგადოებამ იცოდეს, რატომ და როგორ იღებს მთავრობა ამა თუ იმ გადაწყვეტილებას, როგორ იხარჯება სახელმწიფო ბიუჯეტი, რომელიც თითოეული მოქალაქის მიერ გადახდილი გადასახადებიდან არის შემდგარი.

აქტიური მოქალაქე რომ გახდეთ, თქვენ უნდა შეძლოთ საზოგადოებრივ საქმიანობაში მონაწილეობის მიღება, პრობლემის დანახვა და მისი გადაჭრის გზების ძიება. საზოგადოების მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში ხელს უწყობს სახელმწიფოსა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს შორის აქტიურ თანამშრომლობას. **საზოგადოებრივი ჩართულობა ეხმარება ინსტიტუტებს**, გაითვალისწინონ საზოგადოების ინტერესები. მოქალაქის ნებაყოფლობითი მონაწილეობა

ქვეყნისა და საზოგადოების განვითარების აქტივობებში ეხმარება პიროვნებას, გააცნობიეროს საკუთარი საჭიროებები, პრობლემები, როლები და პასუხისმგებლობები. საკუთარი როლის მნიშვნელობის გააზრება პიროვნებას თვითრწმენას უმაღლებს და უბიძგებს საკუთარი ინიციატივით პრობლემის მოგვარებისკენ.